

KNY-49-01941

TEKINTETES

NEMES ESZTERGAM VÁRMEGYE

Á L T A L

A' KEBELEBÉLI HELYSÉGEK'

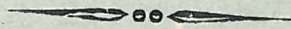
RENDBETARTÁSÁRA

FELSŐBBI KEGYES INTÉZETEK' ÉRTELMEBEN

ZSINÓR MÉRTÉKÜL EGYBE SZERKEZTETETT,

'S PONTOS MEGTARTÁS VÉGETT KIADOTT

RENDSZABÁSOK.

14710-13-01741

Ezer Nyoltzszáz harminczhatodik évi Szent György
hava 29-én Tekintetes Bozzay János másod
Al Ispány Úrnak előlülése alatt jelenlétén Te-
kintetes Rigler Ferencz, Miklósfy András
Tisztelendő Argauer Máté Alesperest, Hor-
váth Ferencz Táblabírák, Reviczky Ká-
roly helyettes fő, Mérey Károly becsületbéli
Aljegyző, Visnyey Mátyás Számvevő, Má-
tyasóvszky Lajos Eskütt, Vladár János
becsületbéli Alügyész, — küldöttségi Üllés
tartatott:

Ezen alkalmatossággal:

Tekintetes Nemes Esztergam Vármegyének folyó 1836-ik évi
böjtelő hava 18-án tartatott Köz Gyűlésén 197. szám a-
latt hozatott kegyes Végzése, melynél fogvást a' helysé-
gek' rendbetartását illető szabályok' egyben szerkezte-
tése rendeltetik, felvétetvén:

Ha bár esztendőnkint többször, de leginkább időszakoszonkint előfor-
dulni szokott Adókönyvetskék' Öszve egyeztetésekor minden helységek'
Birái a' közrend és bátorság' szabályai fenntartására ébresztetnének, —
mivel mégis tapasztaltatna, hogy azok némely helységekben résszerint
a' Biráknak és Jegyzőknek gyakori változása, résszerint a' köznép-
nek azok eránti ki nem tanítása végett nem a' kívánt pontossággal
tellyesitetnének; — hogy jövődöre a' tárgyalt cél, és vég tökéllé-
tesen elérettessen, következőkben állapította meg a' küldöttség vé-
leményét:

R e n d s z a b á s o k.

I. C z i k k e l y.

A z I f j ú s á g' n e v e l t e t é s é r ől.

- 1-ör Fő célja lévén polgári társaságunknak az ifjúság' jó nevelése, kötelességekben álland az előjáróknak arra felvigyázni, hogy a' szülők kisdéd gyermekeiket mind magok Isteni félelembe neveljék, mind azokat szorgalmatosan Oskolákba küldjék, hogy ottan mind az erköltsiségre, mind olvasásra 's írásra, mind pedig a' Magyar nyelvre kitanítván, azokból idővel a' szülők örömet, a' Haza pedig jó polgárokat várhassanak.
- 2-or Kötelessége a' Biráknak a' nevendék ifjúságra különösen felvigyázni, hogy azok az éjszaka széjjel ne csavarogjanak, azért az éjjeli dombérozásokat meg ne engedjék, a' fonyóházakat eltiltsák, és télen 9; nyáron pedig 10 óránál tovább korts-mákon a' már kiszabott büntetések alatt senkit meg ne szenvedjenek, az éjjeli Örök erre vigyázván, nyugodalomra adandó jel után azokat haza parancsolják, a' felelet' terhe mindenkor a' Birón maradván.

II. C z i k k e l y.

A z Ü n n e p e k ' s V a s á r n a p o k' m e g t a r t á s á r ől.

- 1-ör Ünnep, és Vasárnapok az Isten dicsőségére lévén szentelve, azokat minden lakosok hitvallásuk szerint megtartsák, azért is, Ünnepe 's Vasárnapokon terhes szekereket rakni, vásárokat 's kótya-vetyéket tartani, testi büntetéssel, vagy czégérezésekkel valakit büntetni óvá legyen.

III. C z i k k e l y.

A z A d ó n a k b é s z e d é s é r ől.

- 1-ör Az Adónak pontos beszédése a' jó rendtartáshoz tartozván minden szorgalmukat oda fordítsák a' Birák, és helybéli Jegyzők, hogy esztendő végével semmi hátramaradások ne legyenek, kinek kinek illetőségét hónaponként beszédvén azt szorgalmatosan az Adózók' könyvetskéikbe béírják, és a' beszédett sommákat hónaponként tartandó pénz-beszédések' alkalmával a' nemes Vármegye pénztárába lelki esmérelesen és feljegyzés mellett beszolgáltatassák.
- 2-or Az Adópénzeket más pénzekkel össze vegyíteni, úgy szinte:
- 3-or Az Adókönyvetskébe akár mely más különös Adózásokat béírni tilalmaztatik.
- 4-er A' hátramaradásokban tapasztalt lakosokra felvigyázván, mihelyest azok valamely természetményből u. m. gabonából, borból, gyapjúból, pénzt szereznek, azonnal minden tartozásukat tőlök beszédjék, és semmi hátramaradást esztendő végével, mely azoknak csak nagyobb terheltetésükre lenne, a' Birák felelet' terhe alatt meg ne szenvedjenek.

IV. C z i k k e l y.

A' Földes Uraság eránt való kötelességekről.

- 1-ör Jól tudván a' Birák, hogy mindenek a' Földesuraság' kegyelméből légyen, a' lakosokat odá vezéreljék, hogy Urok eránt köteles tisztelettel és jobbágyi enge-

delmességgel legyenek, és annak vagy tisztviselőiknek parancsolatit hivséggel tellyesítsék.

2-or Urbéri köteleességüknek, mind a' dézsmák' kiadásában, mind a' robották és egyéb az Urbarium szerint meghatározott Adózások' kiszolgáltatásában pontosan megfeleljenek, és a' munkára alkalmas dolog fogható embereket küldjenek.

3-or A' fegyverek' tartása tiltva lévén, ollyasok egy átalyában semmiféle jobbágnál meg nem szenvedtetnek.

V. C z i k k e l y

A' Felsőbbség, és nemes Vármegye eránt tartozó kötelességekről.

I^{ső} §^{us}

A' hirdető, és egyéb hivatalos levelek' gyors elküldéséről.

1-ör A' Birák felsőbbi parancsolatoknak engedelmeskedjenek, és azokat tisztelettel fogadván, pontosan tellyesítsék, a' Tisztviselő Uraknak ki bocsájtott hirdető és egyéb hivatalos levelüket azon helyre, a' hova utasítva vagynak, haladék nélkül biztos ember által szoros felelet' terhe alatt Recepisse könyvetske mellett elküldjék, és hogy azok bé ne motskolódjanak minden helység különös börtáskát tartson.

2-or A' nemes Vármegyéhez bé küldendő folyamodások vagy más egyéb irományok magyar nyelven készitessenek, és azokat az Iró maga neve reá írásával mindenkor meg jegyezze.

2^{ik} §^{us}

A' gonosztévőkre, és csavargókra való felvigyázásról köz
bátorság' fenn tartásáról, és az Ország Útak
's Hidak' jó karba tartásáról.

1-ör A' gonosztévőkre, kik a' közbátorságra nézve ártalmasok, szemes felvigyázással legyenek a' Birák, ehez képest tehát:

2-or Minden úti levél nélkül csavargó idegen gyanús embereket befogattassanak, a' csoportosan csavargó Czigányokat pedig semmiféle Úti levél mellett is csavarogni meg ne engedjék, hanem bútorostul együtt késérő levél 's őrizet mellett Esztergamba a' Nemes Vármegye Házához bé küldjék.

3-or A' házonkint járó vidéki koldúsokat a' magok helységökbe visszaútásítsák, úgy szinte:

4-er A' Törvényhatóságok által eredeti helyökre vissza útasított Rabszemélyeket szoros őrizet alatt helységről helységre, bátorságos őrizet 's Recepisse könyvetskék mellett a' kitett helyre késértessék.

5-ör Éjszakai strázsákat, és felvigyázókat rendelvén azokat a' köz bátorság' fenntartására, 's főképen a' pásztorházaknak gyakori megvizsgálására fenyték' terhe alatt kötelezzék.

6-or Feslett életű személyeknek' tartózkodását semmiféle szín alatt is meg ne engedjék.

7-er A' botránkoztató és károsító büntetteket akár azok a' helységben, akár a' határban tilalmasok feltörésével, vagy vetések káros le - legeltetésével történének fenyték' súlya alatt a' Birák az illető előjárásának bé jelentsék.

8-or Az Ország 's egyéb határbéli köz járatú útakat, és az azok folyásában létező hidakat mindenkor jó karba tartsák, és ha valahol legkissebb hibát észre vénének azt kivált sebesebb essőzések után folyvást, 's azonnal minden Biró a' maga határjába ki javitassa.

9-er Vásárokra barmaikat senki útilevél nélkül ne hajtsa, ellenben a' vásárokon is olyantól, ki tulajdonát hiteles levéllel bé nem bizonyithattya, marhákat venni ne bátorkodjon.

3^{ik} §us

Az Árvák 's Helységek számadásai rendbetartásáról.

1-ör Az elhagyatott Árvák költsönös gyámolása, és vagyonuk biztosítása lélekesméretes feszített gondoskodást kívánván; — előforduló minden oly esetekben, mihelyest a' helység' lakosai közül a' szülőknek bár melyike meghalálózván, Árvákat hágy maga után, mulaszthatatlanul köteleztetneek a' helybéli Biró, két Esküttel, és a' Jegyzővel a' megholtnak vagyonát örökös szemmeltartás alá venni, sőt a' két szülőknek elhunytával a' vagyon batorságáról is gondoskodni, folyvást minden e' nemű esetet nyomba mind az Uraságnak, mind a' járásbéli fő Szolgabiró Úrnak is bejelenteni, az Árvák' egész vagyona felől az Uraság' közbenjöttével tökéletes összeírást készíteni, melynek egy példánya a' községnél is megtartandó: — ezek' előre bocsátása után az ily Árvák' részére gyámgyondviselő rendelkezéséről az Uraság fog intézkedni.

2-or A' helységek' 's Árvák' számadásait szükséges oklevelekkel támogatva köteleztetnek az előjárók minden esztendő lefolytával a' számadózó Biráktól előkívnálni, maguk kebelében tartandó gyülekezetükben felolvastatni, és erántuk fordulható észrevételeikkel együtt azonnal megvizsgálás végett a' Földesuraságnak beadni.

4^{ik} §us

A' közönség' egészségének fenntartásáról és elő fordulható Vidéki Utasok' Halomása esetében teendő szükséges

Intézkedésekről.

1-ör Kötelességül hagyatik a' Biráknak felvigyazni arra, hogy a' mészárosok beteg marhákat, vagy ürüket ne vágjanak.

2-or Rosz, 's bűdös halak, vagy éretlen gyümölcsök elfoglalás' terhe alatt a' helységben ne árultassanak.

3-or Rosz kutyákat, mellyek a' dühösség' betegségének külömben is alá vetve vannak, fölösen tartatni ne engedtessenek.

4-er Semmiféle dög az útzákon, vagy utak mellett meg ne szenvedtessenek, hanem azok azonnal elásattassanak.

5-ör Az útzák és házak tisztán tartassanak, a' szobák naponkint ki szellőztessenek.

6-or A' községek' Birái mindenféle nyavalyákról akár az emberek, akár a' barmok

közt, ütnének ki, járásbéli Fő-Szolgabíró, és Fő Orvos Urakat azonnal tudósítani el ne mulasszák, valamint:

- 7-er Minden különös történeteket, hirtelen halált, gyilkosságot, veszekedést, verekedést járásbéli Fő-Szolgabírák Uraknak hallasztás nélkül bejelentsek. /
- 8-or A' helybe lebetegedett vidéki Útasokra felügyelvén, azoknak neveit sorsát, és lakhelyeit időnek előtte ki nyomozzák, kezeknél találtató bútorokat összeírják, és történhető halomások' esetére szükségképen megkivántató orvosi vizsgálat eránt teendő rendelkezések végett az illető járásbéli Fő-Szolgabíró Úrnak Plébános Uraktól megszerzendő halotti bizonyság, és bútorai összeírásának jegyzéke beküldése mellett bejelenteni el ne mulasszák.

5^{ik} §^{us}

A' tűz gyulladások meg gátlásáról, a' házak előtt és Országúta k mellett esz közlendő Fák' ültetéséről.

- 1-ör A' Birák minden házi gazdának, és gazdasszonynak, szoros kötelességül meghagyják, hogy cselédjeikre vigyázván, őket pipával istállóba, úttzákon, szérös kertekbe, és lámpással padláson járni ne engedjék, valamint a' sértvéseket is kivált szeles időben helységhez közel perzselni, vagy a' pernyét ki hinteni, — úgy szinte
- 2-or Pisztollal vagy puskával való haszontalan lövöldözéseket, azon szerint pedig a' kementzébe való kender szárításokat is kemény büntetés alatt meg tiltsák.
- 3-or Kéményeket gyakrabban megvizsgálván azokat tisztán tartassák, a' ne talán minden vigyázat mellett is ki üthető szerentsétlen gyúladás' esetéről azonnal lovas ember által mind az illető Fő-Szolgabíró Urat, mind a' legközelebb lévő Várme-gye' Tisztyét a' tüstént nyújtandó segedelem meg rendeltetése végett a' leg nagyobb serénységgel tudósítsák.
- 4-er Minden helységben négy hámos lovat, és egy embert készen tartsanak, a' végett, hogy elől adta szerencsétlenség' esetére azonnal akár híradásra, akár segedelem hozásra az ellátás eszközöltethessen, 's e'kép a' köz bátorság egész lehetőségig fenn tar-tasson.
- 5-ör Minthogy a' házak közt, vagy előtt ültetendő fák azon kívül, hogy kelle-meztető árnyékaikkal diszeskednek, sokszor tűz gyulladások' alkalmával egész épületeket is meg mentenek, ennél fogvást gondjok legyen a' Biráknak arra, hogy minden gazda háza eleibe élő fákat ültetvén, azokat gondosan felnevel-je; — de sött
- 6-or A' köz tapasztalás, mint minden emberi intézkedések' leg ovatosabb mestere által valósitatván, miként az Ország 's más közösülési utak mellékeire ültetett fák, nyáron a' nap' hőséget enyhítő árnyékkal, setét éjszakákon, és a' téli hó fuvatagok' alkalmával pedig az eltévedést háritó kalauzulásukkal meg becsül-hetetlen szolgálatokat tesznek az Útasoknak, — a' fákkal ki ültetett köz legelőkön továbbá a' marhák is a' nyári napok' hőségében enyhelyt lelnek, 's az azokról lehulló levelek meg rothadván, élesztik, javíttják a' levegőt; köteleztetnek ez okból mindnyája Mező-Városok, és helységek' Birái serkentőleg oda törekedni, hogy az ország, 's más közösülési utak' mellékei, valamint szinte a' közlegelői tér-ségek is, gyümölcs, eper vagy is szeder, — avagy más nemű hasznos és ártatlan jóvedelmet keletkeztető fákkal a' lakosok által kiültetessenek — 's telhető egész gondoskodással felvigyázni, hogy az így kiültetett fák ki ne tördeltesse-nek; ha az e' féle fák' ki tördelésit tapasztalandják, az eránt tartoznak azonnal

az illető földes Uraságoknak, és a' járásbéli Fő-Szolgabiró Uraknak jelentést tenni, a' végre, hogy a' kárt okozó sorsához mérsékelt büntetés alá vonattasson. A' büntetés pedig az Adózókra nézve az ily kártevés' esetében 12, ismételt esetben 24 páltza avagy korbács ütésekben, vagy ha ezt a' kártevő roncsolt test' alkotása végre hajtani gátolná, — 3 napi börtönöztetésbe, — a' Nemésekre 's más a' becsültebbek' sorába tartozókra, úgy szinte külföldi Útasokra nézve, a' midőn először fognak hasonló pusztításba tapasztaltatni, minden kitörött vagy csonkitott darab fátul 1 ezüst forintban, ismételt esetben 2 ezüst forintban olykép állapittatik meg, hogy ezen büntetési pénz hirságnak fele az illető fa-tulajdonosának, másik fele pedig a' kártevőt feladónak jusson, — és ugyan ha a' kártevő nem nemes az Uradalmi hatóság vagy helység' Birái által, — ha pedig a' kártevő nemes származású, az illető járásbéli Szolgabirák Urak által az 183 $\frac{2}{3}$ ^{ik} évi 20 ^{ik}, Törvény Cikkely értelmében sommás úton meg vétessenek.

6^{ik} §^{us}

Katonai kiszolgáltatásokról.

- 1-ör A' katonaság az Ország' védelmére lévén rendelve, azokkal a' hol fekszenek, az előljárók, és lakosok jó egyetértésbe éljenek.
- 2-ör A' helységek' Birái tehát szükséges katonai természetményeket és szekerezéseket nyugtatványok mellett pontosan kiszolgáltassák, valamint:
- 3-ör A' katonai szálló (kvártély) házakat, és magazinumokat tisztán tartassák, a' helységekre ki vetett kenyér, zab, széna, és szalma illetőségeket annak idejében, t. i. a' szénát kaszálláskor, a' kenyeret, és zabot pedig nyomtatáskor bé szerezhén tisztán, és készen tartsák, és a' rendelt helyre annak idejében kiszolgáltassák, azokról pedig valamint a' katonaságnak kiszolgáltattott szekerezések, és egyéb alkalmatlanságokról nyugtatványaikat jegyzékbe foglalva minden két holnapba járásbéli Fő-Szolgabiró Urakhoz bé küldjék.

7^{ik} §^{us}

A' köz szolgálatot érdeklő munkásoknak kirendeltetéséről.

- 1-ör A' Tisztviselő Uraknak tisztí foglalatosságokban pontosan eljárni kötelességök lévén, azokat a' helységek' Birái szükséges előfogásokkal, 's biztos kotsisokkal minden készséggel el látni, előfogási nyugtatványaikat pedig pontosan a' parancsolat szerint béküldeni köteleztetnek.
- 2-ör Az országútakra, 's egyéb köz szolgálatokra megkívánt munkásokat mindenkor különös jegyzék mellett egy felvigyázóval pontosan ki rendeljék, és minekelőtte azok a' helységből ki mennének, a' Birák magok elébe rendelvén vizsgálják meg, ha mind dolog fogható emberek é? hogy így a' gyengébbek' helyébe tüstént másokat tehetőseket rendeltethessenek, a' felvigyázó pedig azokat a' jegyzékkel együtt az e' végre ki rendelt biztos, vagy más tisztviselő Úrnak annak idejében 's intézett helyen bé mutatni fogja.

8^{ik} §^{us}

Selyem tenyésztés' előmozdításáról.

- 1-ör A' helységek' Birái kötelességében áll az is, hogy a' szederfátskákat, mellyeket a' nemes Vmegye költséggel neveltetvén, ültetés végett ki osztogattatni szokott, annak idejében elültettetvén, gondosan ápolgattassák, és ez által a' felsőbbi kegyes

Intézetek szerint a' selyem tenyésztése' sikeresítésit lakósaik által szorgalmasan előmozdítani törekedjenek.

9^{ik} §^{us}

Mester emberek' mértékei Visgálatáról.

Kenyérsütők, mészárosok, molnárok, és kortsmárosok' mértékei mindenkor szemmel tartatván, azokban tapasztalt hibák, és csalárdságok azonnal az illető járásbéli Főszolgabíró Úrnak bé jelentessenek.

10^{ik} §^{us}

Helységek' belső állapottya rendbetartásáról.

- 1-ör Hogy a' helységek' belső állapottyai jó karba tartassanak, szükséges, hogy a' helységek' Birái a' helységek' Jegyzőjével együtt a' felsőbbi rendszabásokat tisztelettel fogadván, azokat felelet' terhe alatt rendszerint a' helységek' jegyzőlaistryomaiba bé iktassák.
- 2-or Az illyetén rendszabásokat a' Birák a' helybéli lakosoknak ki hirdetvén, őket azoknak pontos megtartására gyakortabbi felolvasások által serkengessék, ne hogy azoknak nem tudása által magát valaki mentvén, az által a' Birákat vádolhassa.
- 3-or Az általhágókat, és hibában tapasztaltakat érdemek szerint intsék, fedjék, és fenytessék, — a' fenytéket mégis a' Mező Városok és helységek' Birái, egy egy esetben 6 vessző, vagy annyi számú korbáts, avagy szinte annyi számú bot ütésen túl nem terjeszthetik.
- 4-er Minden a' helységekben vagy annak határában, szárazon vagy vizen elől fordulandó különös eseteket, szerencsétlenségeket, vagy más akár mely figyelmet érdemlő dolgokat járásbéli Fő-Szolgabíró Úrnak tüstént bé jelenteni a' Birák és helység' Jegyzői szoros felelet' terhe alatt köteleztetnek.

Ezen rendszabások tehát zsinór mértékül minden helységnek nyomtatványban kiadandók, pontos megtartásuk végett pedig a' helybéli Birák által minden fertály esztendőben a' község' lakosi előtt felolvasandók volnának. — Költ mint fellyebb. *Jegyzette Reviczky Károly s. k. helyettes Főjegyző.* —

1836^{ik} évi szent Ivány hó 1^{ső} napján Tekintetes Nemes Esztergam Vármegyének folytatva tartott Köz-gyűlése' alkalmával:

871. A' küldöttség javallata helyben hagyatván, az rendszabásúl állapittatik, és pontos megtartás végett a' községek' Jegyzőkönyveibe

béirattatni, 's hónaponként a' községek' lakó-
sainak felolvastatni, felügyelés végett pedig
mindnyája tisztviselő Uraknak, végtére köz-
reható előmenetelesítés végett mindnyája ura-
dalmaknak és közbirtokosságoknak ki adat-
ni rendeltetett. —

Kiadta

Friebeisz Imre s. k.

Fő Jegyző.

